

vind je dit essay interessant, voor jezelf, ook voor anderen? deel het, knip de poster uit. plak het aan een boom, op de wc, maak de beweging waar je onderdeel van wilt zijn. www.verkenningnieuwenederland.nl

waarom onderwijs?
waarom dit onderwijs?

You can argue both sides
of almost anything...

foto: H.L.I.T.

Waarom leren we wat we leren?
Lees 'Waarom onderwijs?' van Meike van de Linde
Vrijdenker

www.verkenningnieuwenederland.nl

Waarom onderwijs?

Meike van de Linde

Waarom is er onderwijs? We zijn het met z'n allen zó gewoon gaan vinden dat onderwijs bestaat zoals het is, dat we deze vraag niet meer stellen. Toch is deze vraag heel relevant. Want er wordt voortdurend, met het ministerie van onderwijs op de bok, aan het onderwijs gesleuteld. Kennelijk zijn we niet tevreden. Maar sleutelen aan 'hoe' en 'wat' is betrekkelijk zinloos, als je niet eerst terugkeert naar 'waarom'.

Waarom? Daarom!

Dus: waarom onderwijs? Het antwoord lijkt voor de hand te liggen: kinderen moeten leren. Maar de mens is een lerend organisme, ondernemend en nieuwsgierig. Mens zijn is leren - daar hoeft geen school aan te pas te komen. Dus: waarom onderwijs? 'Nou', hoor ik u zeggen, 'wij mensen leren dan wel vanzelf, maar we leren niet vanzelf het juiste: dat wat je nodig hebt in het leven.' Onderwijs wordt dus geacht onze kinderen, onze jongeren, 'het juiste' bij te brengen. Kennelijk wéét het ministerie van OC&W wat dat is.

Maar laat er nu een jongere opstaan die zegt: 'Wacht eens even. We hebben het over mijn leven en dat is nog maar net begonnen. Ik weet helemaal niet hoe mijn leven er verder uit gaat zien – en u ook niet, docent, school, ministerie. Dus hoe kunt u nu zeggen dat u weet wat ik in mijn leven nodig heb?'

Waar is de school die deze jongere in de klas heeft, die er bewust op uit is dat jongeren hiermee bezig zijn? De school die jonge mensen uitdaagt om werkelijk over hun eigen leven na te denken, om er vanuit die vrijheid en verantwoordelijkheid mee aan de slag te gaan? Welke school heeft het lef en de wijsheid om te zeggen: wij weten het ook niet, en dat is ons uitgangspunt maar we gaan het samen uitzoeken, op basis van gelijkwaardigheid en respect? Die school heeft het begrepen: daarom onderwijs!

Getemde geesten

Als kind ben je open en nieuwsgierig. Je waant je een kunstenaar en hebt hooggespannen ver-

wachtingen van het wonder dat leven heet. Dan ga je naar school en moet je in de rij. Want alle schitterende multimedia ten spijt is ons onderwijs per saldo nog steeds een overblijfsel uit de industriële revolutie, toen we en masse klaargestoomd werden voor de lopende band. En zonder dat je het weet, lever je als jongere je eigen innovatievermogen en je eigen unieke bron van mogelijkheden in.

Voor die lopende banden hadden we deze getemde geesten misschien nodig. Maar nu klagen we steen en been dat onze jongeren zo weinig ondernemingslust tonen en geen verantwoordelijkheid willen nemen. Maar dat hebben we toch echt aan onszelf, aan ons onderwijs te danken.

Ons onderwijs haalt onze kinderen en jongeren weg bij zichzelf en bij hun eigen verantwoordelijkheid, muilkorf en knecht ze zodat ze meegaan in de rij. Manageability is de norm en curricula worden steeds dwingender. 'Het kind centraal', waar zoveel scholen op bogen, is een illusie en domweg een leugen. Jongeren ervaren dag in dag uit dat ze niet goed genoeg zijn zoals ze zijn, maar altijd iets of iemand moeten worden, en dat andersmans norm leidend is. Ze zijn omgeven door volwassenen die claimen het beter te weten omdat ze meer kennis en ervaring hebben, ouder zijn en daardoor recht van spreken hebben. Dit levert uitgedoofde geesten op, vol ongeloof en wantrouwen, die zich gedragen als ontevreden consumenten en bij wie het eigen innerlijk kompas uit het oog en uit het hart is. Laat de jongeren los! Hoe moeten ze anders kennismaken met en vanuit zichzelf, en hoe borgen we anders hun unieke waarde, originaliteit en geestdrift?

Hapklare brokken

Ja maar, zult u zeggen, jongeren geven zelf aan dat ze ouderwets goed onderwijs willen. Ze willen niet op onderzoek uit, ze kunnen niet zelf bedenken en plannen. Helderheid, duidelijkheid, overzicht, precies afgestemd huiswerk en dan een toets die precies dat gebied behelst, daarvoor klimt LAKS op de barricaden. Ja, haalt je de koekeek. Dag in, dag uit, van jongs af aan, hebben zij geleerd dat het dan 'goed' is. Op het kinderdagverblijf binnen de lijntjes kleuren en buitenspelen op verantwoorde, hyperbeveiligde speeltoestellen. Op de basisschool spelen in speeltijd, leren in leertijd, doen wat de juffrouw zegt, en een Ritalinnetje voor wie dat lange stilzitten niet trekt. Dan willen we later ook blijven geloven dat het leven in hapklare brokken te vangen is. Hoezo 'zelf doen'? Dat is niet de bedoeling!

Zelf doen móet

En dat terwijl het echte leven voortraast – chaotisch, slordig, impulsief en vaak ongrijpbaar – in een steeds hoger tempo. Een leven dat vol zit met steeds meer informatie die op allerlei manieren dag en nacht niet alleen voorhanden is, maar ook te manipuleren is. Een leven waarin je willekeurig welke identiteit, visie of houding kunt aannemen en waarbij realiteit en virtualiteit stuivertje wisselen. Hoe meer we weten of denken te weten, hoe minder we blijken te weten. Dát is de kern van het bestaan, zeker nu, in deze amorfe, ongrijpbare, onoverzichtelijke wereld, waar hoekstenen als zuilen, geloof, gezin, afkomst, etniciteit en geboortegrond één voor één aan waarde inboeten en wegvallen. Dus 'zelf doen' is juist wél de bedoeling – meer dan ooit. We moeten vanuit onszelf en met onszelf aan de slag – en hoe doe je dat? Dat is waar het op scholen over zou mogen gaan; dat is waarvoor we, heel hard, onderwijs nodig hebben.

foto: Westther

Koesteren en ontwikkelen

Dus – waarom onderwijs? Daarom onderwijs: om onze onderzoekende, creatieve en ondernemende krachten te koesteren en te ontwikkelen. Om met elkaar kennis te maken, van jongs af aan. Laten we erkennen dat we niet weten, en niet kunnen weten wat de toekomst brengt, maar dat het wel helpt om ons te toetsen aan opgedane ervaringen en kennis, met een open mind en een open hart. Vanuit die kennis kunnen we dan de ruimte vinden om te onderzoeken wie we zijn, waar onze talenten liggen en wat wij mogen bijdragen aan deze wereld. We kunnen kennis nemen van verschillende vormen van samenleven, en samen aan een vorm bouwen die bij ons en onze tijd past. We kunnen samen burgers zijn – betrokken en verbonden.

Meester en leerling

Lesgeven is dan niet meer voorbehouden aan docenten alleen. Wij allen zijn in deze visie meester en leerling; in een voortdurende samenwerking van basaal innerlijk weten, intuïtie, opgedane kennis, ervaringen uit het verleden, inzichten die je raken, ruimte om te groeien. Je mag weer excelleren en gloriëren, genieten van de liefde voor je werk, je passie, je kunst en kunde. En deze liefde delen en vergroten. Iedereen krijgt de ruimte om een bijdrage te zijn; je krijgt en neemt de volledige verantwoordelijkheid voor je eigen ontwikkeling omdat je ziet en ervaart dat die bij jou hoort. Ik juich het onderwijs dat deze visie nastreeft, zoals de nieuwe, kleine maar gestaag groeiende democratische scholen, zeer toe. De weg is lang en vol voetangels en klemmen. Maar het kan wel.

Wijsheid

Ik pretendeer niet de wijsheid in pacht te hebben, omdat ook ik mij steeds weer opnieuw terugvind in niet-weten. Juist vanuit die ruimte durf ik keer op keer de vraag te stellen: waarom onderwijs? En met en voor mijn kinderen vooruitstrevende keuzes te maken als het gaat om onze scholing en onze ontwikkeling.

Wees het hartstochtelijk met me oneens, haal me onderuit, spreek me tegen; maar niet eer je jezelf op een wezenlijk niveau keer op keer die vraag hebt gesteld: waarom onderwijs?

Ik sta open voor jouw antwoord.

Over de auteur

Meike van de Linde werkt als trainer op het gebied van persoonlijk leiderschap, en zij is adviseur en zangeres. Zij werkt vanuit die vakgebieden ook op allerlei scholen met jongeren en spiegelt hen op hun ambities en hun vermogen om hun eigen leven vorm te geven. Haar kinderen zitten op de Democratische School De Ruimte in Soest, een keuze die Meike gemaakt heeft na enkele jaren alternatieve onderwijsvormen intensief bestudeerd te hebben. Meike is, onder andere als zangdocent, ook intensief bij De Ruimte Soest betrokken en kent deze vernieuwende onderwijsvorm van binnenuit.

E-mail: meike@xs4all.nl

Dit Essay maakt deel uit van het boek 'Verkenning Nieuw Nederland'. Kijk voor meer essays en inspirerende ideeën om je heen en op: www.verkenningnieuwnederland.nl (Daar is het ook mogelijk een fysieke versie van het boek te bestellen)

In dit boek laten inspirerende denkers, groot en klein, zien waar volgens hen Nederland maatschappelijk beter kan. Ze dagen je uit om ook zelf aan de slag te gaan...

De toekomst is eigenlijk nog nooit een extrapolatie van het heden geweest. Morgen zal anders zijn dan gisteren, met andere wensen, andere uitdagingen en kansen. Terwijl we gewend zijn te denken in extrapolaties, zijn er in de samenleving altijd mensen die 'nieuwe dingen zien' of 'nieuwe dingen bedenken'. Zij ondernemen en gaan allianties aan, soms impulsief of omdat ze voelen dat het goed is. Soms om dat ze denken dat het roer voor hen 'nu om moet'. 'De geschiedenis kruipt niet, ze springt', zoals Taleb, hoogleraar Onzekerheidskunde het verwoordt. De gedachte om ons te baseren op het verleden is zo sterk, dat dit de kracht in de kiem smoort om initiatieven te ontplooiën die geen garantie kennen uit het verleden.

Nederland is mooi, sterk en rijk. Rijk aan mensen en rijk aan ideeën. Rijkdom is een voorrecht, maar wel iets dat je moet kunnen zien, waarderen en gebruiken. Want welke inventieve ideeën bevinden zich buiten het gebaande pad en zijn geestverruimend voor de discussies van vandaag? De uitdaging met het boek *Verkenning Nieuw Nederland*, is de verkenning naar dat wat we niet zien, dat wat niet direct opvalt, dat wat we pas zien als we heel goed kijken.

Colofon boek: Verkenning Nieuw Nederland

Tekst- en beeldredactie: Nathalie Lecina (IMI), Floor Jaspers (Floor Jaspers), Susan Bink (Tikimo)

Auteurs (in volgorde van verschijning): Adrian de Groot, Joost Zaat, Annemarie van Dalen, Bas Pastoor, Camiel Versluis, Margot Weijnen, Judith Schueler, Elsbeth Koek, Guido Enthoven, Menno Lammers, Laura Hornick, Julien Haffmans, Jurgan van der Heijden, Els Schopman, Klaartje Molthof, Marleen Sanders, Meike van de Linde, Jurriaan Cals, Floor Jaspers, Jeroen Fikkers, Hester van der Burg, Jan Turk, Marjorieke Glaudemans, Yung Lie, Floor Basten, Derk Jan Stobbelaar, Jet Proost.

Inspirerende tussenstukken: Jul Shakur, Daluca, Nantwan (gedichten)

Fotografie: In deze bundeling komen foto's voor. Deze foto's zijn door de fotografen direct beschikbaar gesteld of beschikbaar gemaakt via Flickr.com onder een Creative Commons Licentie. De Creative Commons Licenties zijn te vinden via de volgende links:

CC BY-SA 2.0: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/deed.en>

CC BY 2.0: <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/deed.en>

Een aantal foto's zijn bewerkt. Zowel de bewerkte als de onbewerkte foto's mogen verder verspreid worden onder hetzelfde license als de originele versie.

p.6: Nationaal Historisch Museum (CC BY-SA 2.0), p.8: M.J. Ambriola (CC BY-SA 2.0), p.21: Gionvanni / Giopuo (CC BY-SA 2.0), p.28 en p.29: FaceMePLS (CC BY 2.0), p.33: Richard Rutter/Clagnut (CC BY 2.0), p.44: Camiel Versluis, p. 49 boven: Marc Samsom (CC BY 2.0), p.49 onder: Geoffrey Magnan/Geoffrey M. (CC BY 2.0), p.54: DJ Hoogderdijk / Denkrahm (CC BY), p.78: Pete Birkinshaw / BinaryApe (CC BY 2.0) en Patrick Savalle (CC BY 2.0), p. 86: Susan Bink, p. 93: Tup Wanders / Tuppus (CC BY 2.0), p.95: Randy Aquilizan / irOcko (CC BY 2.0), p.97: Michael Coté/Cote (CC BY 2.0), p.97: Randy Aquilizan / irOcko (CC BY 2.0), p.107: H.L.I.T. (CC BY 2.0), p.110: Esther Westerveld / westher (CC BY 2.0), p.112: Guy Renard / Tusca Mendaharin (CC BY 2.0), p. 119: FaceMePLS (CC BY 2.0) met graffiti van Lastplak, p.127: Susan Bink, p. 155: Bert Kaufmann (CC BY 2.0), p.161: Bert Kaufmann (CC BY 2.0)

Logo en illustraties: Nathalie Lecina en Susan Bink

gedrukt door: Wöhrmann Printservice (www.WPS.nl)

ISBN 978-90-8570-970-1

© IMI, het copyright per essay berust bij de respectieve auteurs, 2012

